„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на по године . . . . . 7 ф. — к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Појединих бројева стаје 10 новч.

БРОЈ 132. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 26. АВГУСТА 1894. ГОДИНА XXIX.

ХРВАТСКА КУЛТУРА.

Да би добио појам о тако разглашеној хрватској култури, предузео сам себи да обиђем Хрватску, где је иста у најлепшем цвету. Походио сам „бели“ Загреб град.

Загреб чини на страница човека пријатан утисак, јер одма улазиш у најлепши део града Зграде су одиста дивне, али не одговарају величини и значају града. Изгледа као цура, која је на се потрпала што јој пристаје и што јој не пристаје — једном речи превакинђурем. Град, који је тако рећи за божијим леђима, не би се природно тако нагло развијати могао. Загреб је већ у сравњењу са Осеком и Новим Садом, о Београду да и не говорим, чисто чиновничко место, те ако се и на даље буде тако дивао, брзо ће га стићи рђаве посљедице, какве су н. пр. постигле много већи и далеко богатији Сегедин.

Славни Берне вели: „Vieles kann der Mensch entbehren, nur den Menschen nicht.‘ Интересовао је дакле и мене народ, који се ту креће. Али кад сам друштво посмотрио, с места сам се о лепоти Загреба разочарао. Кад сам посмотрио тамошње друштвене околности, одмах изгуби Загреб сваку чар. Загреб је „тесногруд.“ Жалост, али сушта истина! Све што није хрватско, ту се не уважава, и поред свега тога град не може да скине са себе туђинску, несловенску физиономију. Доста, да се замишљаш као у каквој централи Немачке. Како ли је сред „бела“ Загреба, засијао у свој слави, поносни „чисто српски“ Београд. До душе Београд је правi светски град, што није ни Пешта ни Беч, јер се овде чују сви европски и неки азијатски језици, али главно средство споразума и саобраћаја је „српштина“, што те већ срета, чим ступиш у Земуну из мађарске у српску државну жељезницу! Сваки дан и о светковини видиш Београд у чисто српском руву, дочим се у Загребу гордо вију мађарске тробојнице, и све се више и више чини места мађарској цивилизацији. Дижу се тамо већ и мађарске школе; а како су Мађари бујан народ, те су и хрватске прваке н. пр. Фолнеговића собом понели, помоћу Чивута, моћи ће се за коју годину видети ту мађарштина у превлади. Зидаће ту они себи сјајне палате, дворове, споменике, и т. д. Ми Срби истина нећемо ту тако сијати, али нашом жилавошћу води се, а и водиће се и о нами ту све више и више рачуна. Продирање Мађара, научиће нашу браћу Хрвате бољој предусретљивости према Србима, само онда треба да будемо опрезни.

Са јадом у души опазио сам, да се тамо у званичном и јавном животу, и не помиње српски језик. Нема чак ни Даничићевог „или“. Боже мој, како је данас свет неблагодаран!!! Славни др. Ђура Даничић само својом добротом, дакле неовлаштено и не с гледишта научног прозва српски језик и хрватским, а сад то „дете“ неће ми да позна „свога родитеља“. Право вели пословица: „да пилићи хоће данас да су мудрији од коке.“

Шетајући се Зрињским тргом, дођем до куће уваженог српског родољуба, дра Б. Медаковића. Приметим неку „шару“ на кући и упитам за име сликара. Рекоше ми неког младог Франка. Сигурно, рекох, учи у Загребу сликарску академију. Нема у Загребу, рекоше ми, сликарске академије; он је правник. Богме, рекох, то је Загреб далеко коракнуо, кад у њему правници сликају. Штета што се та кућа не пресслика, можда би сликар добио награду на југословенској сликарској изложби, која ће — ако Бог да — бити у Београду.*)

Све ми је дакле у Загребу изгледало хрвацки и видео сам да збиља Хрвати имају културу. Једно ми је само жао, што не могу да им нађем језика. Прост народ, како-тако, говори, ма да га теже разумем. Кад га питам како то говори, вели: „хорвацки“. Интелигенција говори српски доста покварено са рђавим акцентом, кад је запитам, како то говори, вели опет: „хрватски.“

Школа је позвана да овај погрешан говор исправља. Најбоље је да Хрвати науче добро српски. Истина, то није лако, али је иначе њихов хрватски језик само кукавни „плагијат“ српског језика.

Кад већ тако стоји код њих са језиком, мислио сам бар, да им је култура, коју већ тако у звезде кују, чисто хрватска. Па и ту сам се на жалост разуверио. Што год имају просветних установа, махом се ове издржавају знаменитим приносима Србаља, тако, да нема ни једне „чисто хрватске“ културне установе. Па и литература, која је управо најбоље мерило културе, стоји чисто на српској основи, а често је и пуко „преношење“ из данас богме угледне српске књижевности.

Прича се, да се хрватска култура шири већ и по кнеженом Срему, а метропола да јој је ту дична српска Митровица. Познавајући Митровицу друкчије, похитам одмах тамо, од куд ове редове и пишем. — Веле ти нови Хрвати: „Митровица није српска, јер су већина становништва католици“. Прва реч, па католичко-језујицки фанатизам.

Зна се, да је старије становништво не само Митровице, но целог Срема и Славоније српско. Сами католици, Шокци, сада тобож Хрвати су српско-православног порекла; јер су им праоци били православни Срби. Чуо сам од старих свештеника, да у местима, где су обе вере смешане, има покојника у православним гробљима, чији су потомци сада католици. Добро би було кад би наши свештеници оваке податке скупљали и обзањивали. Добром вољом и бодрим заузимањем не би то ни тако тешко ишло. Протоколи, нарочито за време царице Марије Терезије, дали би ту довољно грађе. Видело би се, да се многе православне породице, којих више нема, налазе данас међу католицима. Сад напомињем као прилог томе породице првог хрватског песника, покатоличеног Србина, Петра Прерадовића, грофа Пејачевића и Јанковића. У тим кућама чувају се још и данас, како се прича, православне иконе њихових кућних патрона. Све је то доказ да су Шокци пореклом Срби, и да су православни Срби старији обитаваоци Славоније од католика.

Шта времена собом носе, не може се знати, али као год што су неки Срби — милом или силом — морали да напусте своју православну веру, а тиме донели у неколико квара својој народности, исто тако може временом и Хрвате нека зла коб да снађе, те би се тако вечито у једној и истој породици национално обележје мењати могло. Тако данас, како чујем, има у Митровици породица где је н. пр. отац Словенац, мати Српкиња, а деца по том до јуче Срби, данас тобож Хрвати, а њихова деца, бог те пита шта још не ће моћи да буду, кад им се год прохте. Да то не буде тако како је коме воља, постарала се наука — етнографија — која национално обележје вуче од порекла, те по том опредељује народност сваког појединца. Тако се ето неда Србима њихова народност одрицати, као што би то хтели Хрвати, те под тим још и неку културу замишљају. Не направи од Немца Турчина, ма се у сред Стамбула родио, баш ни као од Србина Хрвата, ма му колевка у Загребу била.

Није дакле култура, што се застава једног целог народа назива заставом само једне државе, краљевине Србије, ма да ту заставу има и друга слободна српска држава, кнежевина Црна Гора, не од јуче, него од кад она постоји. Није култура што се Шокцима, који говоре српски намеће да говоре хрватски, што они не би ни разумели. Није култура одрицање старе славне српске прошлости, и хумористичка хералдика „Хрватског Бранника“. Није култура упоређење Срба са Пољацима, кад су Пољаци у свему ближи Хрватима, само што имају значајнију историју од Хрвата. Није култура отмица о српску Босну и Херцеговину, а не имати сопствену, самосталну Хрватску. Није култура замишљати у широј автономији слободну државу, кад данас Мађари хоће, сутра већ не би било автономно — нагодбене Хрватске. Није култура претпостављати католицизам осталим вероисповестима у држави, које исповедају верску равноправност. Није култура примати српске паре за хрвацке школе и просветне установе, а негирати и ружити Српство. Није култура лажна комунална школа, која је извор Хрваштине. Није култура запостављање Срба чиновника оним Чесима, Чивутима и Швабама који ни земаљског језика добро не разуму. Није култура да већина насељених надничара католика мањини Срба капиталиста капу кроји, као што хоће назови Хрвати у Митровици. Није култура имати интелигенцију од ренегата своје народности, као што је сад хрватска интелигенција у Митровици. Није култура начело хрватског првака ренегата Старчевића: „Нема Срба!“ Није култура поезија „Удри, удри ни дер штат, Славо-Србом штрик за врат!“ Није култура не имати сами куражи у борби са Мађарима, те сматрати Србе као сметњу томе!!!

Ви Хрвати немате дакле културе; вама је култура „Terra incognita‘ (непозната земља). — Чујте искрену српску реч и пођите другим правцем, да бар са бољим изгледом на успех ступите у XX. век!

Х. У.

*) Ту мисли писац ону мрљу од мастила, која је остала од демонстрације хрватских младенаца, приликом доласка надбискупа Посиловића. Пошто је др. Медаковић истакао поред хрватске и српску заставу, то су млади стеклиши подигли таку ларму пред кућом и бацали се на њу камењем и мастиоником једним, да је мира ради домаћин увукао српску, али са овом и хрватску заставу. Прим. ур.

Нови Сад, 25. августа.

Награда за симонију. Чујемо из Ср. Карловаца, да је патријарх поставио за професора богословије Герасима Петровића, који је дао 5000 фор. мита Линдеру, да би што пре био потврђен за будимског епископа, те тако учинио канонски злочин: „симонију“, те није ни могао бити потврђен за епископа. Када се у оно време ова ствар прочула, море огорчења подигло се против овог неморалног дела: куповање црквених чинова, и сам орган патријархов „Српски Сион“ осудио је ово, и наговестио је, како је синод позван да своју рече у тој ствари. Па шта видимо? Место да се сачекао састанак синода, који је требао строго да казни Герасима, патријарх га награђује професорским местом на карловачкој богословији. Ту мора човек да рече: „врана врани очи не копа“

ПОДЛИСТАК.

УСПОМЕНЕ НА СЕВАСТОПОЉ.

Сакупио и уредио Њ. В. Александар III. цар руски.

Руски цар саставио је и дао је у штампу једну књигу, која носи горњи наслов. Ту књигу превео је на француски Никола Натовић а издао Павле Олендорф у Паризу. Руски оригинал није још предан публици, али се већ налази у преводу на француском језику.

У књизи су нагомилани јуначки чини, али јуначки чини изнети тако, да се не узноси храброст која се у њима налази, него се предочују слике уништења, које су они проузрочили. Не показује нам се ту у првоме реду активна храброст, него пасивна храброст, — храброст, којом се поднашају најгрозније невоље, оскудице, најужаснији физични болови.

* * *

Да се о томе осведочимо, да видимо лепоте ове књиге, прочитајмо само следећи извештај једне калуђерице који је у овој књизи описан:

„Први пут сам помагала лечницима кад су једном војнику ногу секли. Дадоше му клороформ, али преслабу дозу. Хирург се журио, јер је имао још многе операције да изведе. Несретни војник пробудио се у часу операције и ужасно викаше; тако је бол јак био. Ја сам сасма тихо читала молитву. Једна калуђерица приближи се лекару и замоли га, да даде несретнику још нешто клороформа; али се он устезао. Срећом беше операција брзо готова. Болесник дубоко уздахну и рече ми:

„Твоја се молитва допала богу: ја сам се боље осећао, кад си се молила. У томе сам нашао велико олакшање. Али што ћу сада без ноге почети? Послаће ме кући. Али хоћу ли још своје у животу наћи. Сада управо шеснаест година служим, можда су већ сви у моме селу помрли“.

Живци му се уморише и он ућута. Пошто је неко време проснивао, рече:

„Оставио сам жену и двоје деце“. тужно додаде: „Беху то два мила дечка“.

У томе часу пролети звиждећ бомба кроз ваздух и паде на угао ходника, где се два официра разговараху. Један се још могао скочив на страну, спасти, дочим другога свали мртва на земљу. У ноћи 24. марта, баш на велики петак, беше бомбардовање од стране непријатеља тако жестоко, да је жвиждање кугала и бомба само свето богослужење у цркви загушивало. Непрестано су донашали рањенике; беху грозно осакаћени, ипак су поднашали боле с изванредном храброшћу. Једном официру беше испробијана сва лубања, али он још дисаше и могаше говорити и ако само једва чујним гласом. Положише га на постељу, лечник поче да му везује завој, ја му дадох чаја и он заспи.

Пролазећи крај осталих рањеника, спазим једнога, који беше чаршавом покривен и само главом мицаше.

„Видите тога несретнога човека“, рече лечник с дубоким саучешћем, „он нема ни руку нити ногу, па ипак је сачувао памћење и осећаје; он је све претрпио; само нас је укоченим и нешто застртим очима проматрао, али у којима још сијаше нада и љубав за живот.

Када сам упитала лекара како је тај несретник могао изгубити и руке и ноге, одговори ми, да је обе руке на трећем бедему изгубио. Доведен у болницу, ампутираше му руке до лактова и већ му приправише постељу да почива, кад на једном кроз прозор улети звиждећ кугла и размрска му обе ноге нешто ниже од колена . . . .

Болесник нас посматраше тужним погледом.

„Но, мој пријатељу, како ти је сада?“ питаше га лекар. Осећаш ли се што боље?“

„Врло ми је зло“, одговори болесник муклим гласом, из кога одјекиваше силни телесни и душевни бол.

„Моли се Богу“, рече лекар. „Он ће се смиловати“.

„Заиста, треба се молити, али ето несреће, ја не могу више ни да се прекрстим.“

Благословим га, по што сам над њиме начинила знак крста и утешим га речима, да молитва, ако од срца истиче, није мање угодна богу и без спољних знакова.

„Благодарим ти, сестро. Нека дакле буде воља божија“, рече болесник. Неколико минута за тим рече: Ето видите сву грозоту моје несреће. Како ћу само удесити, да своју лулу запалим? Ко ће ми напунити, запалити, додати? Не, боље је умрети, него увек ту лежати, без руку, без ногу, па ни луле не моћи запалити.“

Лекар запали цигару и метне је болеснику у уста. И он поче с изражајем пуним захвалности и весеља пушити, и његов бол ублажи се очито . . .

„Одважно! Ти добри и честити сине отаџбине“, рече лекар. Бог и цар не ће те оставити“. Лице болесниково засветли од радости. Лекар, при растанку обећа, да ће му послати цигарета.

Ја сам се на то упутила у други одељак болнице, где се тако исто непрестано чуло звиждање кугала. Калуђерице нису на то ни пазиле, него су само облетале око болесника. На једном паде на кров касарне бомба; и паде у средину међу два кревета, растрга једну даску и погоди јако оне, који су тамо лежали. Четворица беху на месту мртва, комади њихова тела полетише на све стране. . . .

Друга кугла беше продрла у доњи спрат зграде, где становаху жене с децом, уби једну жену и троје деце. Кад сам ушла, видела сам

и „два дедака обадва једнака“. Патријарх ни сам није бољим начином, до издајством дошао до епископије, а није ни покушао да се опере од прекора, да је симонијом од 80.000 ф. дошао до патријарашког достојанства· — Ужасан трулеж и неморал шири се из Ср. Карловаца, и богослови ће имати леп пример моралности пред очима у свом професору Герасиму, који ће их увек подсећати на то, да симонија није грех, само да је треба вештије и паметније чинити од Герасима, и да се за њу добија награда и онда, када се обелодани. Патријарх иде своме колеги Герасиму на руку, да може надокнадити оних 5000 ф. које је Линдер од Герасима у џеп стрпао. — Код оваког грозног неморалног схватања, можемо још и то дочекати, да ће патријарх свој уплив код синода и на то употребити, да синод награди издајицу-владику Грујића, ма да је „С. Сион“ и ту у изглед· нешто друго ставио. И то још можемо дочекати од синода, у којем седи и Нектарије, који као што на другом месту доносимо тера своју паству у назарене и у друге народности. — А да је Герасим по калуђерским назорима заиста заслужио награду, показује и његов поступак око оставине пок. епископа Арсенија Стојковића, као што се и Лемајићу који се око Германове оставине прославко спрема један богат манастир.

Докле ће српски народ још морати ова искушења да сноси?

*

„Шугави овци.“ Ове лепе речи потекле су из „светих“ уста „високопреосвећеног“ владике вршачког „благородног“ господина Нектарија Димитријевића, када је пре године дана једну депутацију православних Срба, која му се тужила на вулуме пароха, захтевала помоћи, терао из свог стада као „шугаве овце“, које му не требају. — Он свој занат и даље тера, а најновије му је недело оно о чему нам из Добрице следеће пишу: „У нашој општини има две парохије и поред свију наших небројених основаних тужаба и молби, већ од дуже времена обе отправља стари, изнемогли 70-годишњи свештеник, који је поред тога још ударен капљом, те сасвим неспособан да отправља своје дужности, а вршачки владика не ће да нам попуни обудовљену парохију млађом, способном снагом. Усљед тога овде влада највећи неред и незадовољство, које све већма расте. Док неред и иначе у нашој дијецези влада, а наш епископ незадовољнике место да теши, блажи и поучава и зло да отклања, он их тера „као шугаве овце из свог стада“, а неред и даље остаје, те незадовољници заиста, понегде и напуштају стадо и одлазе у Назарене. Но код нас, наши незадовољници, не мисле да прелазе у Назарене, код њих је друга мисао ухватила маха, како да се опросте овог нереда, и напусте немарну дијецезу Нектаријеву. Код нас има наиме, скоро преко половине становника, који су румунског порекла и скоро су се сасвим посрбили, јер ма да су им презимена чисто румунска, то само најстарији људи говоре румунски језик, а млађи нараштај потпуно се посрбио, попримао осим језика и наше обичаје, одело и игре, и временом би најмањи траг њиховог порекла нестао, а Срби би њима бројно појачали. — Но румунски свештеници и епископи не седе скрштених руку као наши и не растерују своје стадо као Нектарије, већ га прикупљају, снаже и спасавају онде, где му опасност прети. Тако румунски прота уздински ревносно иде за тим, да одржи у својој народности оне Румуне, који хоће да се у његовој околини претопе у друге народности, и наши, добрички посрбљени Румуни, када су видили да из Вршца никаква помоћ не долази и да се за ову парохију не брину оданде, обрате се њих неколико на истог уздинског проту са молбом да их одели од српске вршачке дијецезе и прикључи арадској или лугошкој дијецези, јер не могу више да трпе Нектаријев немар и самовољу. И тако се до сада преко 100 кућа за оцепљење потписало, а прота их организовао као засебну румунску црквену општину и скорим ће им и свештеника румунског послати. И тако ћемо већ посрбљене Румуне опет изгубити, јер знамо да нам из Вршца помоћ доћи неће, куда смо се брзојавно обратили“.

Ето како због несавесних и немарних епископа, губи православље прелазом у назарене и Српство прелазом у другу народност.

Ми најоштрије осуђујемо и један и други начин оцепљена од свог ма и немарног епископа, јер то није ни српски, ни јуначки бегати од борбе, а кад-тад мора победу одржати српски народ па и против таких несрпских епископа.

СКУПШТИНА ДРУШТВА ЗА СРП. НАР. ПОЗОРИШТЕ.

Јуче, у четвртак имали смо у Новом Саду значајан дан. На три стране је било важних скупштина. Црквена општина бирала је спомоћну учитељску снагу за вишу девојачку школу, политичка општина претресала је варошки прорачун, а друштво за срп. нар. позориште држало је своју редовну годишњу скупштину. Новосађани нису знали, на коју ће страну пре да се обрну, и срећа је била, да се ове године много више но обично искупило позоришних чланова са стране, те се позоришна скупштина тако могла одржати, дочим се у пређашњим годинама натезало.

Искупило се преко 50 чланова, а међу њима врло много са стране, па и из Београда, међу овима и Јован Ђорђевић, који је стекао великих заслуга око оснивања позоришног друштва.

Краткоћа времена не допушта нам, да опширно саопштимо рад овогодишње позоришне скупштине, за то морамо да се ограничимо на најважније ствари, остављајући за други пут, да се на ово опет вратимо.

I. тачка дневног реда беше оверовљење присутних чланова. Бошко Вујић из Суботице пријавио је резултат, по ком је довољно присутних чланова, те се могло прећи раду. Одавна није оволико странаца дошло на позоришну скупштину, и то се има свакако приписати томе, да су грдни дефицити и бечејски шкандал пробудили многе из дремежа, те се похитало да се спасе, што се још даде спасти.

II. тачка беше извештај о укупној радњи и стању српског народног позоришта, после којег је на предлог члана Бошка Вујића примљено, да се чине код финансијских власти кораци, како наше позориште не би морало плаћати наследне пристојбе после каквих легата, кад добротворне и просветне установе уживају те повластице, а нами је за Ковачићев легат неких 800 фор. натоварено.

III. Извештај управног одбора о стању позоришног фонда узет је на знање.

IV., V. и VI. тачка дневног реда сачињавали су извештаји о рачунима главне благајнице позоришне дружине и о на прегледању тих рачуна, који су такође узети на знање.

VII. Већ није тако глатко ишло са извештајем управе о стању и радњи позоришне дружине, јер су се тужбе у последње време понајвише баш на ову ствар односиле.

Др. Малешевић пребацује извештају, да у њему није наведен разлог, за што је свима члановима дружине отказано, и шта је био узрок, те су неки и кажњени, јер зло не треба покривати, већ мане отворено пред скупштину износити, по што устав од скупштине захтева, да лепо име друштва чува, те иште разјашњења, за што је то све пређутано.

Подначелник А. Хаџић износи, како су то личне ствари, те би то било изазивање и довело би до недогледних замршаја, а начелник др. Станојевић тумачи, да је за то свима отказано, да би управни одбор имао слободне руке, по што хоће глумце и њихове плате боље да распореди.

Др. Душан Петровић из Суботице неће да изазива немилу дебату, нити да спомиње личности, али мора да примети, како је извештај и сувише опширан у стварима, које овамо не спадају и у многим рефлексијама подначелника Хаџића и пребацује, да су се само врлине износиле, а мане затрпавале.

У извештају се напомиње и истиче добро владање дружине, ред и дисциплина, а то не одговара истини, јер су свима познати немили догађаји, који су за цело изазвали отказ свима члановима, ма да то управа није хтела и не ће да призна. За то моли управни одбор, да кад већ сад има слободне руке према члановима, да праведно поступи, како се кола не би сломила на невине, већ да кривце уклони и нарочито заслуженим пензионовањем неких чланова, чиме би се једино мир, ред и дисциплина у друштву повратили. (Присутни Ружић побледио, па гриска усне). То пензионовање не би стало друштво жртава, јер и сувише много слабих чланова има, па би се број мало могао смањити. Управни је одбор грешио, јер није никад испитивао узроке размирица, а да је то чинио, видео би, да би морао 4 стуба уклонити, који су се лабавим показали. За то по ново моли одбор, да добро пази при преустројству позоришне дружине и да не буде једностран и пристрастан.

Даље пребацује, да је извештај неистинит на оном месту, где вели, да је певање тако „да не може боље бити“, јер заиста је у том погледу дружина слабо напредовала. До сада се није ангажовала таква певачица, која би била преко потребна, а нашла би се, само кад не би неки „дубљи узроци“ томе сметали, које не ће сада да испитује. Захтева, да се постара за такву певачицу, јер и сами рачуни показују, да народ највише похађа оне комаде, у којима се пева.

Исто тако пребацује, да се подмлатку не поклања никаква пажња, те моли управни одбор, да ово у будуће пред очима има.

Извештај овај једностран је и не служи ствари, када сами своје и сувише хвале, шта више и сувише је штетно, када се глумци сравњивају са глумцима бечког дворског позоришта („бурга“) и са Маунинговцима, јер ће уобразити, да не требају ништа више да уче.

Пребацује, да одношај месних позоришних одбора према управном одбору још није утврђен посебним правилима, као што то статут захтева.

Најзад пребацује, да је репертоар слаб, јер има много преживелих комада, а и таквих, који су штетни за српски народни дух, као што је н. пр. „Риђокоса“, те препоручује, да се репертоар прорешета, а „Риђокоса“ да се скине сасвим с дневног реда.

А. Хаџић брани се и вели, да рефлексије нису његове, већ да их је повадио из појединих листова. Певачицу тражи, али не може да нађе, зато и доводи да гостује гђа З. Тодосијевићка из Београда, која је врло омиљена певачица. За подмладак се стара, зато и има много младих снага, те број ових не може да се смањи, а о пензионовању не може ни бити речи. Пребацује предговорнику да у напред сумњичи управни одбор, да ће неправедно поступити при реорганизацији; треба сачекати. За „Риђокосу“ вели, да је то ствар укуса и да тај комад није штетан.

Малешевић ограђује се, да су то личне ствари са бечејским догађајем и жели, да се таке ствари опширније изнесу у извештају, јер је дужност скупштине да се стара за лепо име друштва. И он је противан „Риђокоси“ и сличним несрпским комадима.

Бошко Вујић износи, да није истинит извештај, кад говори о реду и дисциплини, већ треба пред скупштину и лоше стране изнети. Да дефицит све више расте, томе мора бити нарочитог узрока, мора да је нешто труло. Види узрок овоме у општој политичкој размирици, коју глумци у она места, где стижу још више распирују у место да су апостоли мира и морала, те за то предлаже да се глумцима забрани политизирање.

Начелник Станојевић тврди, да је он то и до сад увек саветовао и налагао глумцима, да гледају свој позив, а да се чувају страначких страсти.

VIII. Допуна трећине чланова управног одбора обављена је као и до сада. Без много речи остали су сви стари чланови, јер ко би се још бринуо за нове снаге!

IX. Поднесен прорачун за годину дана усвојен је.

X. Разни предлози.

1) Предлог, да се од сада скупштина позоришна одржи у исто време са скупштином матичином, како се чланови са стране не би двапут у Н. Сад морали трудити, није примљен с позивом на устав, по којем се око Духова мора иста одржати, а овамо у последњим годинама сасвим се одустало од тога.

2) Решено је, да се кориснице укидају, а да се у местима, где нема дефицита, даје по једна представа у корист глумачког пензионог фонда.

3) Примљен је предлог, да се у новим уговорима са глумцима обвежу глумци да, им се од плате одбија 3 процента за пензијони фонд.

4) Исто тако је примљен и предлог, да се у тим уговорима обвежу глумци, да се не ће у активну политику мешати.

5) Скупштина је решила даље, да се имају израдити правила, која ће утврдити одношај месних одбора према управном одбору.

6) Најпосле је са свим умесно решено, да се репертоар претресе, и да се уклоне преводи, који су као н. пр. „Риђокоса“ штетни за српски дух и не одговарају цељи српског народног позоришта.

Ово је у кратко сухопаран опис скупштинског рада, који је од 9 до 12 сахати трајао.

Даном приликом вратићемо се на поједине ствари.

ЗАОСТАВИНА ПОКОЈНОГ АРСЕНИЈА СТОЈКОВИЋА.

Минулих дана навршило се већ две године, како је блажено упокојени епископ будимски Арсеније преминуо, а о његовој заоставини није ништа на јавност изнесено.

Јавно мњење зацело је у том уверењу, да је све у своме реду, и да никаквих неправилности не беше после смрти тога заслужног и дичног архијереја, или да — по досадашњем искуству о калуђерским заоставинама, нема изгледа на икакву заоставину, па да није вајде ни рачуна о истој водити.

Но ко тако мисли, тај се јако вара, јер после смрти покојника догодиле се многе неправилности и нехатости, са којих ће српски народни фондови и родбина — по моме искуству, штету претрпити.

Не само наредбе, које се на заоставине односе, већ и само законско наређење XX. зак. чл. од год. 1877. §.§. 226. и 233. јасно налажу: да у том случају, кад ко без деце и жене умре, дужне су политичке власти одмах — поглавито приликом смрти црквених великодостојника — попис заоставине спровести, све попечатити и обезбедити и неодложно кр. суду пријавити; али све је ово пропуштено!

Пред вече, на дан смрти, око 6 часова огласише звона на свима црквама у Сент-Андреји, смрт дичног архијереја; цела се варошица и колевка наших прадедова узрујала, и глас смрти црквене поглавице прохујао је муњевитом брзином и усадио је корен туге и бола у срца духовним синовима његовим, а и у срца васцелом народу српском; само — веле — политичка власт и епитропи епархије будимске нису чули да је владика умр'о, па су тек сутра дан нашли за добро, да својој дужности за доста учине, и тако прве ноћи оставише широм отворена врата — сумњи и нагађању; а шта се те ноћи збило, сам ти Боже знаш; само се толико зна: да се ни једно парче горњег одела владичиног није нашло.

Па кад су већ епитропи и политичка власт пропустили извршити своју дужност, за што су то пропустила она господа и родбина, која се нашла при самртничком одру покојника, који су се требали постарати, да и бледу сенку сумње од себе одстране? А ко су све била та господа, то ћемо онда на јавност изнети, кад се ова немила ствар оконча, и када и суд своју каже.

Сва се ова питања сама од себе намећу, ал' они, које иста терете, ћуте као заливени; шта више пречe пута, да се ни до измире није могло доћи.

Но сем њих беше основа парници и поступак самог саборског одбора, који у пркос томе, што је пок. Арсеније оставио и својеручно написану и потписану последњу вољу, по којој — са свим по закону и декларатории — оставља половину своје заоставине срп. нар. фондовима, а половину својој родбини (деци рођене сестре своје Кристине) не хтеде уважити исту из разлога: што на опоруци нема сведока; а овамо опорука је 1872. године у Карловцима истављена, када је покојник администрирао српску патријаршију — а у Хрватској и сада важи аустријски грађански законик, по ком: кад ко својеручно напише и потпише своју последњу вољу, несу нужни сведоци, и оваку опоруку и наш угарски законик, XVI. зак. чл. од

около расуте бомбе где леже, и крв три детенцета!

Шта је моје срце тада осећало неда се исказати. Побрзала сам даље, да сиромашним рањеницима помогнем, да више болесника преведем у тврђаву Павловски. Ко могаше, иђаше сам, остали беху на носилама пренесени.

Код тога хода морали смо прећи преко неког стрмог брега. Јако сам се намучила, да се успнем на висину, и док сам се горе пењала, падаху кугле непрестано по бреговима около. Та се слика мора видети.

Мада су моје силе почеле малаксавати, нисам ипак оставила моје сиромашне војнике, јер су се морали још кревети и сламњаче пренети.

Кад је све то било готово, савладала ме велика слабост. На скоро ме ухвати грозница, и ја сам морала шест недеља у кревету одлежати.

Хотел племићског симферополског друштва беше претворен у болницу, и у њему беше непрестано по триста, а често и више болесника. У једном од покрајних крила беше позориште симферополско смештено. Ту се налазило и болничко звање. У другом крилу беше некад варошка библиотека, а сада се тамо донашали мртваци из свих делова болница. Загушљив ваздух, који се по целој згради распростирао, шкодио би свакоме, који не беше научен, што се заиста догодило грофу Вилгорскоме и другима, који беху у Крим послани, да разделе болесницима дарове из приватне царичине благајне.

Ноћ је. Мале светиљке с бледом светлошћу светле у салама; виде се сени болничког особља. Ту и тамо неко кашље, а неко јечи у болима.

Чују се звуци пуковнијске музике, која у позоришту свира. Четће допире пљескање публике, која се већим делом од официра састоји, који се забављају, гледајући уметнике. На једном одјекну страшан узвик из дворишта, који заглуши на час музику, пљескање и глас лепе певачице.

„Стигли су рањеници“, приповеда један официр, улазећи у ложу . . . „Један рањеник, коме су обе ноге отргнуте, пао је на тле . . .“

„Ах, то је све!“ И публика се смири пљесак још јаче из нова одјекује . . .

* *
*

Ето видите, сам је цар те приповетке уредио и дозволио да се штампају, приповетке, у којима се једноставним речима откривају ужаси рата.

Цар, који таково шта чини, не ће рата, јер се од њега грози. Па сад је разумљива љубав царева за миром; сад се појми зашто моћна Русија не прети европском миру, док на престолу њеном седи човекољубиви цар Александар III.

По немачком **Јово.**

године 1876. §. 34. у пуној крепости о држава и за пуноважну сматра.

Па поред овако јасног определења законског саборски одбор не хтеде испунити последњу вољу свога великодостојника, увора и љубимца јерархије и народа српског, већ је молбу једног наследника, без да је и један разлог навео, просто одбио! (Број: 3374 961 С. О. ех 1893.) и одредио: да се против родбине редовна парница покрене и тражи уништење последње воље!

Питамо ми сад: да ли је то Арсеније, два пут изабрани српски патријарх заслужио? и да ли се сме тако омаловажити један српски архијереј, да му се његова последња воља не уважи? Зар интерес народних фондова може и сме оно захтевати, што није право ни пред Богом ни пред људима?

А шта су наши фондови добили из заоставине пок. патријарха Ивачковића, епископа: Кенђелца, Грујића и Живковића? а после Стојковића ево сем библиотеке и других непописаних ствари (у вредности до 30 хиљада фор.) остала је и лепа свота готовине народним фондовима, па одкуда то, да баш у овој заоставини воде парницу фондови против родбине?

А како се могла уважити у ово време — како сам извештен — последња „усмена“ воља пок. епископа Грујића од стране тадањег саборског одбора, по којој је именовао за свога наследника високопреосвећеног епископа садањег госп. Мирона, и то по изказима и на темељу сведочбе двају сведока гг. Светозара Кушевића и Царана? велећи: „да се последња воља једног епископа мора уважити!“ а овде да ни „писмена“ опорука не важи, доиста чудновато! Но у своје време и ово ћемо расветлити.

А шта се збило приликом лицитације заоставинских покретнина? То је тек чудо и покор! Ево да наређам.

Од стране суда пописаних покретнина приликом лицитације није се нашло 6 велики буради вина, свега 40 хектолитара (80 акова) што се — како тадањи мандатар Герасим рече — попило (правије: испило!) усљед чега је свота процене урачуната на терет народних фондова.

Зар се смело таково што догодити? Зар је то пусто масло било? А одкуд долазе до тога народни фондови да купују братији вина, па још да се и она половина вина за багателну цену незаконито присвоји, која родбини припада? Како су могли (оно до душе баш није немогуће, но како су смели?) за по године дана 2—3 калуђера попити толико вина, па још за време божићњег и ускршњег поста, ваља да тек нису мрсили? И како су смели новој парници излагати наше народне фондове, а то ће се збити, ако се опорука у крепости одржи.

Но сем ове „неправилности“ отац Герасим направио је још једну већу „смицалицу“ илити галиматијас тиме, што је за $^1/_4$ годишњег државног пореза дао продати, односно он је на папиру купио: нов велики батар, једна друга каруца, 2 најбоља коња, и цео прибор (уздице и амове) за 190 фор. што процењено беше у 2000 (две иљаде) фор. без да је и једном наследнику до знања ставио, и без да је власт — по дужности — опомену послала, и у пркос томе: што је код кр. јавног бележника било готовог новца, одкуда се могло исплатити; а када га је усљед те незаконитости један наследник на одговор позвао приликом расправе, онда је Герасим изјавио: да ће он целу своту по процени исплатити, што се код јавног бележника и у записник ставило, и на терет опет народних фондова увело, и тако се доказало: да је овај вашар потпуно редовним и законитим (?!) путем направљен!

Ето шта се и како се радило, па опет не хтеде славни саборски одбор уважити молбу онога наследника који има ситне и незбринуте 9-ро дечице, и који се истом одбору као надлежној власти молбом само зарад мира и стога обратио: да се парница па и брука одстрани; но како хваљени одбор свестрано образложену и са горњим фактима поткрепљену молбу није хтео уважити, већ је исту — без и најмањег темеља, на којем би могао почивати разлог за одбацивање — одбио и парницу одредио, (која се већ и увелико води) то је савест родбине као наследника потпуно умирена: да је све кораке употребила зарад мира и правице, и сада се више нема чега стидети и бојати, јер је ето приморана да употреби сва довољена средства зарад очувања свога права, па смело може захтевати да се о њој суди: „Ни по бабу ни по стричевима!“ а ни у погледу материјалне своје користи не може јој се ништа замерити, јер се већ од старина вели:

„Своје недај, а туђе не дирај!“

М— О—вић.

Поглед по свету.

— Нов устав у Србији. Као што из Београда јављају по све је сигурно, да ће Србија добити нов устав, једино је још питање времена кад ће то бити. У меродавним круговима говори се да ће нов устав доћи у живот одмах после пута краља Александра. Сада побијају вест да ће се законодавно тело састојати из два дела, него само из једног. Устав ће бити — као што веле — потпуно слободоуман, само ће се гледати да и влада добије мало уплива на законодавство и да се осигура интелигенцији да може у већем броју ући у скупштину. — Упоредо са новим уставом, доћи ће и промене у изборном праву, само ће ова реформа о изборима, доћи тек идуће године пред скупштину. — Авакумовић је јуче био на подужој аудијенцији код Александра, којом приликом је говорио и са Миланом.

— VIII. Међународни хигијенски (здравствени) и демографски (народописни) конгрес. У Будимпешти је у недељу 23. августа отворен VIII. међународни здравствени и народописни конгрес на који се искупило до 200 чланова из разних светских држава. Конгрес је отворио надвојвода Карло Лудвиг на француском језику. Задатак ових конгреса је да се научници, први лекари овога света, састану и заједнички претресу досадањи напредак медецине, да један другоме покажу свој нови проналазак, да га даље усавршавају, једном речи да заједничким знањем и трудом што већма и што боље усаврше медецинску науку и да плод и успех медецине могу што боље применити у своме раду на унапређивању људскога здравља. Други задатак и сврха ових конгреса је демографија, описивање и познавање народа, њиховога начина живота, и у опште поглед на све прилике, које унапређују или уназађују здравствено стање једнога народа. Тек помоћу демографије може се и хигијенска наука потпуно развити и усавршити.

На ове конгресе шаљу све европске па и друге светске државе своје заступнике. И две слободне српске државе Србија и Црна Гора заступљене су на овом, VIII. конгресу. Србију заступа др. М. Јовановић Батут, а Црну Гору др. Миљанић, но као што чујемо отишло је још и више Срба лекара из Угарске и Србије, да се на овом конгресу поуче и упознају са напретком медецинске науке.

Ради лакшега рада подељен је конгрес на 26 одсека, 19 за хигијену и 7 за демогравију, на којима се претресају поједина питања из ових наука.

— Интерпарламентарни конгрес у Хагу. У Хагу се искупио интерпарламентарни конгрес. Задатак овога конгреса је извађање једне замисли, једне идеје која нам изгледа нова, али је врло стара јер су је већ и стари Грци познавали. Задатак је тог конгреса да укине војску, да нађе начина како би се могли спорови између појединих народа решити без ратова, без оружја и крви... мирним путем и начином. Заиста изгледа да је и нечовечно и штетно оваково стање. Колико се људи изводило до сада на кланицу, на бојно поље, колико је младих људи већ изгинуло; а с друге стране колико само кошта одржавање војске? Познато је да се у европским државама више троши на војску него на ма коју другу установу. И такови интерпарламентарни конгреси хтели би да укину војску, или бар да смање што више могу трошкове око војске. Може ли то бити и кад ће то бити то је још све питање далеке будућности. Члан овога конгреса може бити сваки посланик земаљског сабора ма које државе.

Ми смо већ споменули да су посланици румунског сабора из Букурешта хтели на овај конгрес да изнесу питање о народностима. Мађари су се љуто били поплашили од овог и молбом и пријатељством код самога председника и других чланова овог конгреса учинили су, да је ово питање скинуто са дневног реда, а из узрока да се питање не тиче мира европског. Не тиче се — а питамо ми кога би се ово питање тицало да нема војске, и да је проглашем општи мир, дали би онда смео један народ гњавити како би хтео други, и питамо ми зар се ово питање није могло и требало сматрити као ствар, која може да нашкоди миру? Свакако је овим поступком повређено баш једно од оних питања, која се овога конгреса тичу.

— Милијунар — анархиста. У Италији, у вароши Форти затворила је полиција барона Франколинија, који има имања на десет милијона форината, јер је за њега доказано, да је анархиста. Богатог анархисту ће, у смислу новога закона о анархистама, отерати на острво Сицилију, где ће под надзором полиције живети.

Вести из места и са стране.

Избор учитељице. Јуче је одржана ванредна скупштинска седница новосадске српске православне црквено-школске опћине, у којој је попуњено место учитељског помоћника за мађарски и немачки језик у српској вишој девојачкој школи у Новоме Саду. Школски савет припустио је у кандидацију: Јелену Лујановићеву, учитељицу, оспособљену у мађарском и немачком језику за грађанске и више девојачке школе; Дејана Михајловића, који је положио основни и стручни професорски испит из повеснице и латинског и Аћу Писаревића, који је положио основни професорски испит из латинског и грчког језика. Сама кандидација изненадила је све, који су о овом избору водили рачуна. Ово место тражили су одлични учитељи и учитељице са основних школа, који говоре мађарски и немачки језик, тражили су професори, који су се огледали у практичном раду у школи, па тражио је ово место чак и један доктор филозофије. Сваком ће јасно бити, да је овде школски савет гонила страначка тесногрудост и заслепљеност, кад је могао оваку кандидацију послати. Учитељица Ј. Лујановића има једина право оспособљење за ову школу и за дотичне предмете, али од куда, да се претпостављају кандидати професуре за латински и грчки језик осталим практичним и иначе одличним учитељима и професорима, који имају у власти обадва језика, за које је и стечај расписан? Школски савет пао је на доста ниске гране, кад је и овде почео да тера страначку освету. Но жеља му ипак није испуњена. Изабрана је великом већином гласова учитељица Ј. Лујановића за учитељицу у срп. вишој девојачкој школи. Добила је 59 гласова против Аће Писаревића, који је добио 12 гласова.

Избор забавиље. Прекјуче у среду изабрала је новосадска добротворна задруга Српкиња за забавиљу у месном српском забавишту учитељицу Даринку Калићеву.

Седница варошког представништва у Новом Саду. Ми смо у једном од прошлих бројева „Заставе“ изнели прорачун нашег варошког представништва за 1895. годину. Редовна седница варошког представништва одржана је јуче у четвртак 25. августа, на којој је требало претрести прорачун за 1895. год. Због краткоће времена јављамо за сада само то, да прорачун није примљен, како је предложен, него је изабран одбор од 15 лица, који ће га по ново претрести и почетком новембра поднети седници варошког представништва.

Стечај за учитеља у Шиду: Јављају нам из Шида, да је за овдашњу комуналну школу расписан натечај на место учитеља српске православне вере; па пошто у Шиду постоји и шегртска школа, за коју учитељи добијају засебну награду до 240 фор. годишње и пошто је упражњено место коровође овдашњег певачког друштва, за које такође има одређена плата и којим је досад учитељ управљао, то упозорујемо Србе учитеље који, су музикални и вешти нотадном појању, да своју молбу на високу кр. земаљску владу путем кр. котарске области у Шиду до 15. септембера п. р. поднесу.

Забава са игранком. Ученици школе српских народни игара у Сентомашу са својим учитељем Миливојем Карапетровићем, уз пријатељско суделовање „српске црквене певачке дружине“ и Витомира Рунића, овдашњег учитеља приређују у недељу 28. августа (9. септ.) 1894. у башти Леополда Јармера забаву с игранком и закључним венчићем. Један део чистога прихода намењен је на одело и обућу сиромашних ученика овдашњих српских вероисповедних основних школа. Добровољни прилози примају се са захвалношћу. Почетак у 8 сахати у вече. Распоред забаве: I. Део. 1. „Боже братимства“, од Д. Јенка, пева српска црквена певачка дружина. 2. „Лутка“, декламује Ружица Каћанска, ученица овдашњег српског вероисповедног забавишта. 3. „Имам дику леполику“, двопев, певају уз пратњу харомонијума гђца Даринка Рунићева и Миливој Карапетровић. 4. „Српске народне песме“, пева уз гусле Витомир Рунић. 5. „Прељина песма“, пева уз пратњу гласовира Љубица Настићева, ученица овдашњег српског вероисповедног забавишта. 6. „Српске народне песме балканске“, од Ј. Пачу-а и Д. Јенка, пева српска црквена певачка дружина“. II. Део: Игранка са 9 српских народних игара. — А од куда се увукао међу српске игре и чардаш? Да није „случајно“?

Позоришна вест. Г. Никола Симић, управитељ српског позоришта вратио се је из Цариграда и сада потребује глумаца и глумица. Ко жели нека му се телеграфично или писмено обрати у Котор. Прима и талентиране почетнике, мушке и женске, који су добри певачи.

Не сме се кијати. Радник Емил Детлоф у Берлину добио је 17. августа ову необичну казнену одлуку: „Ви сте ноћу 29. јула ове године у 12 и три четврти сахата изазвали читаву галаму услед вашег јаког кијања поред куће под бројем 52. Преступ је доказао полицајски часник Фрелих. На основу параграфа 350. казненог закона досуђено је, да платите новчану казну од три марке, или ако то не ћете да платите, онда да издржите један дан затвора. Краљевско полицајско председништво у Берлину. Одељење за преступе.“ Па да ко рекне, да у Берлину не праве реда и мира.

Конгрес мира. Конгрес мира који је одржан у Антверпену, затворен је. У последњој седници примљен је предлог Француза Арнанда, да се позову све владе и парламенти, нека одкланају све нове захтеве. Уз овај предлог примљен је исправак Грелинга и Билеса, да владе сазову конгрес, на коме би се већало о том, кад би да се приступи разоружавању војске.

Други род. У бечким новинама читамо: Изванредан ратарски успех постигао је један овдашњи економ. Он је једно поље од 100 јутара, које је пре стојало пусто и пуно камења, претворио у плодну ораницу. На том пољу је 8. марта о. г. посејао два јутра кртоле, (кромпира), који је већ 9. јуна дозрео. 9. јула о. г. посејао је по други пут кромпир, а ни најмање се није освртао што су му се суседи смејали, што тако у лудо баца лепу кртолу. 29. августа видело се да је он добро рачунао. Његова друга кртола је скоро већ сазрела и у свакој гомилици има 13—14 крупних кромпира. Најдаље за две недеље биће нов кромпир сасвим зрела. Ово је први случај, да је у једној години, на једној земљи, двапут сазрео кромпир.

Жена као председник Сједињених Држава у Америци. Наш свет је противан да добије и за учитеља у школи за мушку децу — женскиње, јер мисли да женско није кадро управљати над мушким. Но другачије то стоји у Америци. Онде могу женске све бити, свако званије управљати које и мушки, па ево се сад спремају у нај јачој држави Американској у Сједињеним Државама да бирају једну госпођу Водхул за председника републике, који има власт као код нас краљ. Госпођа Водхул имала је још при прошлом избору за председника преко 500 гласова, али је пропала. Сада се пак јуначки оружа: путује по целој држави и својим говорима (да зна много говорити, можемо веровати већ што је — жена) свуда придобија присталица, тако да ће по свој прилици бити и изабрана. Она је била и уредник једних новина, које су врло много читали не само у Америци, него и у Европи.

Гроф Париски. Као што смо већ јавили, гроф Људевит Филип Париски, војвода орлеански, опасно је оболео и лечници су изјавили, да су му дани избројани. О самој болести не зна се још ништа тачно: једни лекари веле да болује од рака, други опет веле од желудца и прева. Гроф Љ. Ф. Орлеански родио се 24. августа 1838. Служио је са својим млађим братом у американском грађанском рату, а оженио се 1861. с принцезом Изабелом, кћерју војводе Монтпенсјера. Има два сина и четир кћери. — Гроф Људевит је данас глава француских роjалиста (краљеваца), њега су и легитимисте признале законитим претендентом. Он је праунук војводе Филипа Орлеанског, који је гласао за смрт краља Људевита XVI., унук је грађанског краља Људевита Филипа, а син Фердинанда Орлеанског, који је као престолонаследник умро 1842. године.

Мачка паликућа. Од више година станује у Трсту Енглез, професор Јонес, који је чудним случајем претрпио велики губитак. Док је ових дана држао у једној соби свог стана предавање, превалила је мачка у његовој књижници петролејску лампу, која је горела. Петролеј се разлио по новинама и књигама, те је пламен за час захватио целу књижницу. Ни професор ни његови слушаоци нису могли ватре угасити. Ватрогасци су стигли касно. Књижница, која је изгорела, била је врло драгоцена.

Велики пожар у Америци. У американској држави Минезота и Висконзин, запалила се голема прастара шума. Ватра је одједном букнула на више страна тако да се свет није могао спасти. На згаришту нађено је више од 500 људских лешина. Један железнички воз, који је баш ишао кроз шуму запалио се. Путници су почели скакати из њега те многи изгореше а многи побегоше у оближњу воду и ту се подаве. Штета износи много милиона форината.

Новије вести.

Криза у Србији. У Србији је опет криза. Ма да Николајевић тврди да нема никакве кризе ипак се по свима новинама говори. После Николајевића дошао би опет неутралан кабинет на челу са Белимарковићем, Вељковићем, Вукашином Петровићем или Николом Кристићем. Као што видимо све људи чији рад и имена гарантују да ће метеж и неред у Србији и — на даље остати.

Болест руског цара. Болест руског цара окренула се опет мало на горе, али није опасна, само ће цар морати за дуже време оставити сваки рад.

Продаја острва Крете Као што јављају из Атине „Бечком Тагблату“ између Турске и Енглеске већ подуже трају преговори о продаји острва Крете. За Крету би Енглези уступили Турској острво Ципар и још би доплатили 12 милијуна фуната стерлинга.

Књижевност.

Чивутски „Орао“ и „највећа штампарија на словенском југу“. Дошло нам је до руку штампано писмо уредника и накладника календара „Орла“: Ст. В. Поповића и Јулија Пфајфера, које је растурено по српском народу и из кога видимо да је дојакошњи српски „Орао“ постао чивутски „Орао“ јер је штампарија Чивутина Јулија Пфајфера примила на себе да „Орао“ на свој трошак изда и растури српском народу. — Чујте Срби и запамтите: уредник србождерског полузваничног листа „Драве“ што у Осеку излази Јулије Пфајфер, биће господар српској народној књизи, календару „Орлу“, шогор Чивутина-стеклиша Франка, Јулије Пфајфер трошиће на издавање „Орла“, те ће имати и права да по нешто од свог духа протури у ту српску народну књигу. — Но немојте Срби ни то заборавити: уредник „Орла“, српски „списатељ“, најлењи чиновник „српски“, упропаститељ српских школа, „српски“ школски надзорник, доглавник и лакрдијаш српског патријарашког двора: чика-Стева у том свом писму бестидно тврди да је штампарија Ј. Пфајфера у Осеку, највећа штампарија и артистички завод на словенском југу и препоручује је као такову Србима!!!! Није ли ово дрскост највеће мере, и није ли ово пљување у лице свима српским и словенским штампаријама, управо српској књизи? Полузванични новац, који издржава „Драву“ помоћи ће да изађе „Орао“ у што сјајнијем облику, само да засени очи и заметне траг и у Тројединци сузбије самостални српски покрет и уплив ваљаног и заиста српског календара „Србобрана“, — али ми се надамо да се српски народ неће дати тим сјајем заварати, јер ће бистро око опазити црва и коњску копиту. Српски књижевници, који су својим радом притекли уређивању „Орла“ чинили су то, пре но што су знали, да ће исти ући у чивутске руке, и за цело га даље потпомагати неће. А српски народ, који је пре својски пригрлио био ту књигу, треба да је се сад исто тако клони, и не треба из таких руку ни поклон да прими а камо ли да купује за готове новце отров. Србину не треба чивутски „Орао“!

Народна привреда.

Опште напомене поводом питања о комасацији.

У нашем народу много се говори о комасацији земље; једни су за комасацију, други против. Разлога има оправданих и код једних и код других. Но стварно се није још ни с једне стране проговорило. Ми овде доносимо мишљење Србијанског пољопривредног листа „Тежака“, који се тим питањем бави и дајемо нашим ратарима прилике да промисле, дали су разлози које овај лист доноси оправдани:

Распарчаност имања — земаља за обраду и иначе пољопривредну употребу — могла је наступити или због владајућих прилика у подели имања, или с тога, што се поједина имања, према употреби својој делила у њиве, сенокосе и пасишта, у шумска земљишта, па и при деоби задруга и она су се распадала на све мање и мање деопице и створила све већу распарчаност и све већу расбацаност; или на послетку, у планинским крајевима, месни положај често је томе повод.

Али због такве распарчаности имања и њихових појединих делова, знатно се отежава газдовање и цео ток пољопривредничких послова.

Границе се повећавају и заузимају грдна пространства у читавом атару. Због велике распарчаности и поделе једног атара на вздан сопственика, или породица, на вздан парцела, мора се градити сијасет путова, око појединих земаља, мора се остављати сијасет обрађених уврати на, слогова, складова и како се све зову, ради проласка — дакле огромно пространство земље због тога лежи бесплодно, без икакве користи и употребе.

За тим радна снага — како људска, тако и сточна — не може потпуно да се употреби, због залишних и непотребних путева, много се времена и снаге расипа, ограничена је могућност употребљења пољопривредних справа и машина; отежан је надзор и подела имања, према потреби самог начина газдовања, цео план и правац обраде и газдовања, мора се прилагођавати захтевима туђег имања, између ког расуте леже поједине парцеле ит.д.

Поједина сасвим одаљена, ил на страни налазећа се поља морају се остављати ван општег плана газдовања, за сасвим другу употребу.

Поправљање земље је врло тешко због тога извршавати и кад се предузима, несразмерно огромно новаца кошта.

Да су због тога још и правни међусобни односи појединаца јако заплетени, разгранати и врло чести сукоби — по себи је јасно. Потрице, парбе око међа и т. д. у пуном су јеку.

Оваква распарчаност најштетнија је код њива а мање код ливада и шума, најмање код земље за пашу и земаља, које се не употребљују за привредне циљеве.

Јасно је по томе, да се ове штетне стране распарчаности имања могу отклонити само законским путем, регулисањем свију тих правних заплетених односа, путем уједињавања, или комасација земље.

Неке државе морале су приступити најпре подели општинске заједничке својине, међу поједине сопственике, те да на тој основици могу приступити извршивању комасације.

Дакле извршењу комасације мора претходити нарочито закон, који ће све то расправити и уредити.

Интересима обрађивање земље, по најбоље би се послужило, кад би се узело основно начело: да се комасацији може приступити, онда, чим се проста већина становништва у једноме крају за њу изјасни.

Као претходна и привремена мера требало би да се донесе законска одредба, која ће стати на пут даљем распарчавању имања — да се ограничи деоба имања, па можда ограничи и куповина и продаја истог и да се пропише нарочити поступак за те деобе, за у будуће — све донде, докле се не донесе закон о комасацији.

Користи од комасација по привредне и газдинске интересе, могу се свести у ових 12 тачака, што иду:

1. Имања се ослобођавају на тај начин од спољних сметњи (које су последица правне несређености баштина) добијају се одрешене руке у располагању са својом својином, 2. Комасацијом сваки појединац добије веће имање, 3. Сваки поједини сопственик добија и уштеди времена, 4. Олакшан је надзор комасираних земаља, 5. Штеди се у радној снази, 6. Повишава се родност земље, 7. Олакшава се чисто одржавање поља, од свију шкодљивих корова и наметница, 8. Олакшава се одводњавање и наводњавање, 9. Добијају се циљусходнији и бољи путеви, 10. Вредност имања расте због свега тога, 11. Парбе, свађе и парнице око граница и синора и око свега осталог престају, 12. Права службености, отпадају сама по себи са приватних имања.

Скупштина комасирања појединих баштина, у томе је, што се укупна површина у груписање узетих баштина различитих баштиника (сопственика) сматра као једна заједничка маса; онда се с обзиром на задатак комасације, има да изврши поновна подела њихова, а претходно имају да пројектирају и утврде сва заједничка предузећа, којима се смера на пробитачније газдовање и потпунију употребу свију појединих баштина (нарочито мрежа путева и водена). Та се опште корисна предузећа узимају као полазна тачка, или основица и према њима се извршује ова нова подела баштина. Мерило за то практично извршење лежи у једном што сигурнијем и тачнијем поступку за одређивање и процену вредности старих баштина и оно се своди на то — да сваки сопственик, на послетку, добије у накнаду за старо своје имање, једно ново, које му даје много више изгледа на што веће газдинске користи, на згоднију и самосталнију употребу нове земље.

Задатак је дакле комасације, да нас упозна са савременим начелима расправног поступка, на основу којих ћемо што циљусходније, што потпуније и што стварније, постићи груписање имања, тих привредних јединица, на којима ће се према савременим захтевима пољопривредне науке и технике моћи понајправилније, најсамосталније и најрационалније да газдује у интересу појединаца и у интересу општине — целине. „Т.“

Трговина.

Нови Сад, 24. авг. Пшеница прве каквоће 6 фор. 10 н. Пшеница средња 5 ф. 90— н. Пшеница лакша роба 5 ф. 60—70 нов. Наполица 5 ф. 20—50 н. Јечам 4 ф. 70—90 н. Зоб 5 ф. 50—— н. Кукуруз 5 фор. 60—70 н. Маст 48 фор. Сланина сува 50 фор., дебела паљена 50 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	40 н.
„ средњи . . .	38 н.
„ лаки	34 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	8—20 ф.	по комаду.
Јагњци .	6—12 ф.	по пару.
Овци . .	8—16 ф.	„

*

Стање воде под Новим Садом.

23. авг. било је 2·26 мет., а 24. авг. је било 2·10 мет.

*

Беч, 4. септ. п. рим. (Ориг. извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 11.151 ком., а дошло је 3295 ком. млађе врсте и 7248 комада угојених мађарског соја. Свега 10.543 комада дотерано.

Трговина живља.

Продавало се:

Прима роба	38—38½—39 нов.
Средња „	36—37 н.
Сремска „	36½—37½ н.
Назимад „	38—44 н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланини	42 ф.
„ „ масти .	46 ф. Све од 100 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 24. августа (5. септембра.)

Дукати — — — — — —	5 ф. 90 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 87 н.
Угарска златна рента — — —	121 ф. 65 н.
Аустријска златна рента — —	122 ф. — н.
Угарска крунска рента — —	96 ф. 10 н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	60 ф. 95 н.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКО-МАЂАРСКИ РЕЧНИК

који су израдили професори Благоје Бранчић и др. Ђорђе Дера, изишао је и може се добити код **управе српске велике гимназије новосадске.** Цена 4 фор.

Ко узме и први, **мађарско-српски** део, добива обадва за 7 форината.

✝

Моме милом и незаборављеном сину

ЖИВАНУ

који је лицем на св. Илију о. г. невино погинуо од крвничке руке, подижем **споменик** у недељу 28. августа (9. септ.) о. г. на оном истом месту, где је пао као жртва обести разбојничке. С тога позивам све моје сроднике и пријатеље, да својим присуством увеличају ову тужну свечаност.

На Клиси, 25. августа 1894.

Тужни и ожалошћени родитељ
Марко Миладинов.

Јавно признање.

Долепотписана српско-православна црквена општина, наручила је за своју цркву код госп. **Петра Николића** трговца у Загребу, **иконе** за **иконостас**, па му ми са наше стране овим изјављујемо, да смо, што се тиче рада, потпуно задовољни, не само у солидности и слагању боја, него и у томе што иконе сасвим одговарају православном стилу и — за то му остајемо увијек признателни.

СРПСКО-ПРАВОСЛАВНА ЦРКВЕНА ОПШТИНА.

У Отешићу, 15. јула 1894.

Григорије Стојисављевић,
парох и прота.

Томо Катић, Глишо Тривуновић,
тутори. 3—3

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Српско позориште под управом г. Мирка Сувајића налази се сада у Чуругу, где ће приказати неколико позоришних представа, одакле кроз две недеље полази у даља места по Бачкој. Управи је потребно неколико мушких и женских чланова, те позива оне, који су вољни у друштво ступити, да се на потписаног управитеља писменим понудама обрате.

Мирко Сувајић,
управитељ
1—2 српског путујућег позоришта.

ОГЛАС.

Јављам поштованим досадањим муштеријама, да сам наставила радњу иза пок. мога мужа под фирмом **Светозара Миловановића** овд. кројача, те их молим, да ми и на даље укажу част својим наруџбинама. На стоваришту имам готових црк. утвари као **одежда, барјака, литија, неба, налоња, стихара, плаштаница, полијелеја, ручних крстова, чирака, кадионица, кандила, рипида** и свега што у ту струку спада. Примају се такође наруџбине са богатом израдом на **литије, неба, барјаке, одежде, налоње, завесе** и т. д. Наруџбине се отправљају најтачније.

С поштовањем
1—3 **М. Соколовићка.**

100 ЈУТАРА

КАТАСТРАЛНЕ ОРАЋЕ ЗЕМЉЕ.

Рада Најковић у Грабовци, котар Рума (у Срему), нуди на продају 100 јутара катастралне ораће земље, парцелирано од 1 до 7. јутара. Купац може одмах у фактични посед ступити. Ако се неби нашао повољан купац, вољан сам дати у закуп на више година. Закупник може одмах такође земљу у уживање добити. 1—3

ВЕШТ БАШТОВАН

ландшафтер, цртач и уметник у неговању ружа и мирисног цвећа, вештак у намештању леја и који се добро разумева у гајењу разних шампињона (печурака), тражи од 1. октобра место. Прима и поруџбине. — Ближа упутства даје **Фрања Забуш** главни спајински баштован у Каменици. 1—1

ТРГОВИНА ГВОЖЂАРСКЕ РОБЕ

СТЕВАНА А. ГРГУРОВА

У ВУКОВАРУ

потребује два ваљана млађа помоћника и једног шегрта из добре куће. Ступити могу одмах. 1—3

ПРОДАЈА КУЋЕ.

Кућа број 273. у Митровици у шећер сокаку, близу пијаце, са свима споредним зградама, великим двориштем и вртом уз кућу. Продаје се уз готов новац из слободне руке. Ближа условија код властника Глише Јанковића, граничара у Митровици. 1—2

ЗА ИЗДАВАЊЕ

ДВЕ НАМЕШТЕНЕ СОБЕ

свака са одељеним улазом.

Упитати се на главној пијаци бр. 17. у Новом Саду. 1—3

ГОРЕЋИХ ДРВА

СА СПУШТЕНОМ ЦЕНОМ

у већим и мањим партијама, франко до обале дунавске Нови Сад, Петроварадин и Карловци, а такође и на жељезничку станицу, продаје спахилук у Каменици. 1—2

БАНКАРСКА И МЕЊАЧКА РАДЊА

МИРОСЛАВА СПАИЋА

У МИТРОВИЦИ

купује сваковрсни златан и сребрн новац. **Продаје нове велике и мале дукате за дарове и накит.** Продаје и купује државне вредностне папире, лозове, исплаћује купоне. 2—3

Налози поштом обављају се тачно.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

СИМЕ ТОКИНА

У ЧАКОВУ

треба једног солидног помоћника. Првенство има који може одма ступити. Изискује се српски, мађарски, немачки и романски језик. 2—3

ТРЕБАМ за моју абаџијску и кројачку радњу једног млађег момка, који је вичан и продавац. Ступити може одма.

К. ДОБРИЧИЋ,
3—3 у Земуну.

ШПЕЦЕРАЈСКА, КРАТКЕ РОБЕ

И ЈУЖНОГ ВОЋА ТРГОВИНА

З. АРОНА ЈОАНОВИЋА

у Вршцу на пијаци

потребује једног доброг вештог спомоћника који одма ступити може. Уједно потребујем и једног шегрта. 2—3

За своју спецерајску и гвожђарску радњу требам од 1. септембра старијега помоћника, који је особито за гвожђарску струку способан.

МИЛЕВА удова ИЛИЋ,
2—3 **у Ст. Пазови.**

ПОМОДНА ТРГОВИНА

АЛЕКС. БЕЛОВИТИЋА

У БРОДУ

потребује искусна и вешта помоћника, за продају женске рукотворне робе. 3—3

ДВЕ, ТРИ ДЕВОЈЧИЦЕ

из боље куће, које ће вишу девојачку школу или препарандију у Сомбору ове године учити, примам у кост и квартир.

2—3 **СВЕТОЗАР ЈАГЕРОВИЋ.**

24 КАТАСТРАЛНА ЈУТРА

ДОБРЕ ОРАЋЕ ЗЕМЉЕ 2—3

у лепом положају, четврт сата од жељезничке станице, продаје се уз врло повољне увјете. Поближе обавести даје **Матија Вунић**, закупник точарине у Чортановци.

Власник Славко Свет. Милетић, За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.